

Utveckling AC – erfarenheter från ett regionalt utvecklingsprojekt

Inger Brännström

Mats Granvik

Utveckling AC – ett regionalpolitiskt utvecklingsarbete inom Västerbottens läns landsting – har haft som huvuduppgift att skaffa fram förslag på nya arbetstillfällen till de inlandskommuner där arbetslösheten är stor.

Bland de praktiska projekten kan nämnas samarbetet med Algotsarbetarna för att utveckla och förbättra deras alternativa produktion av sjukhuskläder. I en enkät till personalen inom distriktsvården i Lycksele har man konstaterat att den högst prioriterade åtgärden för att förbättra hälsoläget var att bekämpa arbetslösheten. Man ser den kollektiva hälsorisk som arbetslösheten utgör som en utmaning för hälso- och sjukvården att ta sig an.

Inger Brännström är organisationsassistent vid Västerbottens läns landsting. Mats Granvik är forskningsassistent vid socialmedicinska institutionen, Umeå universitet.

Utveckling AC

Under 1978 och första halvåret 1979 har ett regionalpolitiskt utvecklingsarbete, "Utveckling AC", bedrivits inom Västerbottens läns landsting. Projektet har ingått i länsplaneringen. Syftet har varit att utjämna skillnader i tillgång på arbete och service i länets inland. Västerbottens läns landsting har medverkat i projektet som ansvarig främst för olika fördelningsbeslut som berör dess egen del av den offentliga verksamheten.

Arbete åt alla?

I vårt land har vi en ekonomisk politik där det

ekonomiska tillväxtmålet prioriteras tillsammans med det fulla sysselsättningsmålet. Målet "Arbete åt alla" har framförts under partipolitisk enighet de senaste åren.

På arbetsmarknaden kan en klar tendens till ökad arbetslöshet och förtidspensionering på grund av ett kärvt arbetsmarknadsläge märkas. Ur Arbetsmarknadsverkets månadsredovisningar över arbetsmarknadsläget i Västerbotten har det under 70-talet ofta kunnat konstateras att uppåt 10 000 invånare varit öppet arbetslösa, sysselsatta i beredskapsarbete eller genomgått arbetsmarknadsutbildning. Arbetslösheten har varit särskilt omfattande för ungdomar och kvinnor. Vi kan skönja en stark trend mot en uppdelning av arbetsmarknaden i en "elitarbetsmarknad" och en "restarbetsmarknad" på grund av det bristande utbudet på arbetstillfällen.

De allra flesta av oss i landet är hänvisade till att vara lönearbetare, och som sådana är vi tvingade att konkurrera om de arbetstillfällen som den privata sektorn, staten, kommunerna och landstingen bjuder ut. I alla fall så länge arbete är en bristvara.

Men hur ger man människor goda arbetstillfällen då den privata företagsamheten inte förmår tillgodose den faktiska efterfrågan på arbete och då stat, kommuner och landsting får ett allt kärvare finansiellt läge med svårigheter att öka sina verksamheter?

Vi kan skönja en stark trend mot en uppdelning av arbetsmarknaden i en "elitarbetsmarknad" och en "restarbetsmarknad".

Det var vanligast bland både läkare och sköterskor att anse att en första åtgärd att förbättra hälsoläget borde vara att bekämpa arbetslösheten.

vård etc. Två studeranden på kursen för hälso- och sjukvårdsadministration vid Umeå universitet har stått för undersökningens genomförande.

Av totalt 48 tillfrågade ansåg 28 att arbetslösheten leder till vissa sjukdomssymptom. Man pekade i första hand på psykiska symptom. De övriga ansåg också att ett samband var troligt, men att det inte alltid gällde. 70 % av de tillfrågade ansåg vidare att sysselsättningsförhållandena hade betydelse för efterfrågan på sjukvård.

Det var vanligast bland både läkare och sköterskor att anse att en första åtgärd att förbättra hälsoläget borde vara att bekämpa arbetslösheten. Denna åtgärd fick en betydligt högre prioritet än exempelvis att öka den fysiska aktiviteten eller att minska tobaks- och alkoholkonsumtionen.

Framtiden

Vi har under projektarbetets gång funnit att det är en allmänt utbredd uppfattning att arbetslösheten har negativa effekter på hälsotillståndet. Även om det ofta kan vara oklart hur det exakta sambandet ser ut.

Vad kan då hälso- och sjukvårdspersonalen göra åt arbetslöshetsproblemet? De kunskaper och insikter om arbetslöshetens hälsorisker, som finns bland alla personalkategorier kan och bör utgöra en drivkraft till fördjupad samhällsanalys och ett ökat samhällsengagemang.

Arbetslöshet är en kollektiv hälsorisk. Vi som arbetar för människors hälsa får inte med hjälp eller i skydd av vår profession legitimera detta förhållande. Arbetslöshet "botas" med meningsfullt arbete och inte med Valium eller Novalukol. "Arbete åt alla" borde vi se som samhällets viktigaste hälsoinsats.

Hälso- och sjukvården måste observera arbetslöshetens hälsorisker. Det gör den mer eller mindre

väl redan idag. Hälso- och sjukvården får inte legitimera arbetslöshetsproblemet som ett medicinskt problem. Den måste istället fungera som en "alarmklocka" och systematiskt ge uppgifter om arbetslöshetens hälsorisker, så att attityder och opinioner kan påverkas och bildas och åtgärder initieras. Detta vill vi påstå att hälso- och sjukvården ännu inte har lyckats med.

De intressanta frågorna blir till sist:

Är personalen inom hälso- och sjukvården beredd att gå i kamp mot den kollektiva hälsorisk som arbetslösheten utgör och aktivt engagera sig i samhällsarbetet?

Kommer hälso- och sjukvårdspolitikerna att ge personalen möjligheter att aktivt delta i samhällsarbetet?

Inom Västerbottens läns landsting är dessa frågor nu mycket aktuella. I det landstingspolitiska programmet för kommande mandatperiod intar de en central plats. Kanske kan det bero på att i Norrland är arbetslösheten inte bara ett hot mot folkhälsan, utan där är arbetslösheten en realitet.

REFERENSER

- Andersson, Raul mfl: Vad hände sen?, AB-kurs i socialt arbete 40 p. Institutionen för social linje, Umeå universitet.
- Brännström, Inger och Granvik, Mats: Utveckling AC – arbete åt inlandet! Tingsnytt – Informationsorgan för Västerbottens läns landsting, nr 3/1978.
- Brännström, Inger och Granvik, Mats: Utveckling AC – Resultat efter ett års arbete, Tingsnytt – Informationsorgan för Västerbottens läns landsting, nr 2/1979.
- Brännström, Inger och Granvik, Mats: Diskussionspromemoria, Västerbottens läns landsting, juni 1979.
- Brännström, Inger och Granvik, Mats: Fler jobb till inlandet! Broschyr, Västerbottens läns landsting, oktober 1979.
- Form nr 6/1979, Alternativ produktion – teori och verklighet.
- Linder, Vivian och Lindgren, Gun: Arbetslöshet och ohälsa, Uppsatsarbete i kursen Hälso- och sjukvårdsadministration, Umeå universitet, 1978.
- Lund, Gunnar och Brännström, Inger: Har den alternativa produktionen haft någon chans?